

Kazimierz Kraj

ORCID 0000-0002-9646-1383

Akademia im Jakuba Paradyża

w Gorzowie Wielkopolskim

Pamięci mojego mistrza prof. dr hab. Erharda Cziomera, *Мочить в копыте* – dwadzieścia lat antyterrorystycznej polityki Władimira Putina

Streszczenie

Artykuł przedstawia zasadnicze etapy prowadzonej od dwudziestu lat (od 2000 r.), przez Władimira Putina, antyterrorystycznej polityki Federacji Rosyjskiej. Pokazuje rozwój systemu prawnego i organizacyjnego zwalczania terroryzmu, którego wyznacznikiem czasowym są dwie ustawy antyterrorystyczne. W ogólnym zarysie przedstawia rosyjski system antyterrorystyczny oparty na funkcjonowaniu i kompetencjach Narodowego Komitetu Antyterrorystycznego. W podsumowaniu przedstawiono najważniejsze wnioski, wskazujące na oryginalność rozwiązań, które są dostosowane do rosyjskiej tradycji, praktyki systemu prawnego i organizacji państwa federacyjnego. Przedstawiona została także aktywność międzynarodowa FR w obszarze zwalczania terroryzmu.

Słowa kluczowe: terroryzm w Rosji, rosyjska ustawa antyterrorystyczna, kontrterroryzm w Rosji, Narodowy Komitet Antyterrorystyczny Federacji Rosyjskiej

Wprowadzenie

Federacja Rosyjska z pewnością należy do współczesnych państw mających największe pragmatyczne doświadczenie w zwalczaniu terroryzmu, tak krajowego, jak i międzynarodowego. W tym uzasadnianego religijnie. Oprócz batalii antyterrorystycznych toczonych na Północnym Kaukazie¹, zamachy terrorystyczne odcisnęły swoje piętno na miastach – metropoliach: Moskwie. Petersburgu czy

¹ T. W. Grabowski, *Terroryzm północnokaukaski, Źródła, przejawy i przeciwdziałanie zjawisku*, Kraków 2017.

Wołogradzie. Od zagrożenia terrorystycznego nie są również wolne inne miasta Rosji, nawet tak odległe od centrum jak: Jekaterynburg, Tiumeń czy Murmańsk².

Rosyjska fachowość w zakresie organizacji zwalczania terroryzmu, systemu prawnego, metod i technik anty i kontrterrorystycznych jest unikalna i powinna być badana i moim zdaniem częściowo adaptowana, wykorzystywana w budowie polskiego systemu antyterrorystycznego oraz innych państw Zachodniej Europy.

Мочить в сортире, jak przed laty stwierdził Władimir Putin, jest trochę knajackim zdefiniowaniem sposobów walki z terroryzmem. Ale pokazującym jedno. Terrorystom nie można ustępować, nawet o krok. Naturalnie, to nie Władimir Putin stał u początków antyterrorystycznej polityki Federacji Rosyjskiej. Jednakże od momentu objęcia przez niego stanowiska dyrektora Federalnej Służby Bezpieczeństwa oraz sekretarza Rady Bezpieczeństwa, możemy mówić o jego czynnym i praktycznym włączeniu się w zwalczanie terroryzmu. Później jego rola wzrosła, gdy został prezydentem FR i stał się głównym decydentem i inicjatorem działań w zakresie zwalczania terroryzmu. W trakcie swoich dwóch pierwszych kadencji stanął przed kryzysami wywołanymi zamachami na Dubrowce (2002) i w Biesłanie (2004). W artykule wykorzystujemy metodę chronologiczno-problemową oraz poddajemy analizie i syntezie dokumenty związane z polityką antyterrorystyczną Federacji Rosyjskiej. Celami artykułu są przedstawienie krótkiej syntezy elementów polityki antyterrorystycznej Rosji w ostatnim dwudziestolecu i zarazem próba zainspirowania kolejnych badaczy zjawiska terroryzmu, aby swoją uwagę skierowali na eksplorację rosyjskich rozwiązań prawnych, organizacyjnych oraz praktykę zwalczania terroryzmu na terytorium tego państwa. W Polsce naukowo tym problemem zajmuje bardzo nieliczne grono badaczy, pozwolę sobie wymienić: Nataszę Duraj, Katarzynę Laskowską i autora poniższego tekstu. Inni, to znawca terroryzmu północnokaukaskiego Tomasz W. Grabowski oraz Ewa Wolska.

1. Ustawodawstwo i inne regulacje prawne

Prekursorską ustawą regulującą całokształt walki z terroryzmem w Rosji w latach 1998-2006 był „*Федеральный закон Российской Федерации о борьбе с терроризмом*”³ z 3 lipca 1998 roku. Ustawa w swoich ośmiu rozdziałach i 29 artykułach precyzowała prawne i organizacyjne podstawy walki z terroryzmem na

² P. Semmler, *Rosja we krwi, Terroryzm dwóch dekad, Brutalne zamachy na terenie Federacji Rosyjskiej*, Wołowiec 2020.

³ *Федеральный закон Российской Федерации о борьбе с терроризмом № 130-ФЗ* от 25.07.1998 г. z późn zm. Dyrektorem FSB został Władimir Putin 25 lipca 1998 r.

terytorium Rosji. Formalizowała wzajemne stosunki i współpracę organów wykonawczych władzy federalnej odpowiedzialnych za walkę z terroryzmem. Zapisy ustawy określały rolę władz podmiotów FR, stowarzyszeń społecznych i innych organizacji, niezależnie od form ich własności w sferze zwalczania terroryzmu. Unormowania obejmowały obowiązki w walce z zagrożeniem terrorystycznym osób na zarządzających i zwyczajnych obywateli Rosji. Ustawa ustanawiała prawa i obowiązki i gwarancje w związku ze spełnianiem obywatelskich powinności w walce z terroryzmem. W akcie prawnym scharakteryzowane zostały podstawy walki z terroryzmem, w tym: konstytucja Rosji, kodeks karny, systemowo przyjęte zasady i pryncypia prawa międzynarodowego, porozumienia międzynarodowe, dekrety i rozporządzenia prezydenta FR, uchwały i rozporządzenia rządu oraz inne dokumenty legislacyjne federalnych organów władzy. Zasadami zwalczania terroryzmu określonymi w ustawie były: ustawodawstwo, preferencje przedsięwzięć zapobiegających terroryzmowi, nieodwołalność kary za prowadzenie działalności terrorystycznej, wykorzystywanie jawnych i niejawnych metod walki z terroryzmem, całościowe wykorzystanie profilaktycznych, prawnych, politycznych, socjalno – ekonomicznych i przedsięwzięć medialnych w tej materii. Normą miało być jednoosobowe kierownictwo nad wykorzystywanymi siłami i środkami podczas przeprowadzania operacji kontrterrorystycznych. Ostatnią z zasad stosowanych w zwalczaniu terroryzmu stało się nieujawnianie specjalistycznych sposobów i taktyki operacji kontrterrorystycznych oraz danych identyfikacyjnych uczestników tychże operacji⁴.

Ustawa określała takie pojęcia jak: terroryzm – przemoc, działalność terrorystyczna, międzynarodowa działalność terrorystyczna, akcja terrorystyczna, przestępstwa o charakterze terrorystycznym, terrorysta, grupa terrorystyczna, organizacja terrorystyczna, walka z terroryzmem, operacja kontrterrorystyczna, strefa prowadzenia operacji kontrterrorystycznej czy zakładnik⁵. Sformalizowano sposoby współpracy międzynarodowej Rosji w sferze walki z terroryzmem. Wśród nich była współpraca w zakresie zwalczania terroryzmu w oparciu o umowy między państwowych, porozumienia z ich organami ochrony porządku publicznego i służbami wywiadu i kontrwywiadu. Federacja Rosyjska kooperuje z organizacjami międzynarodowym zajmującymi się walką z terroryzmem⁶. Ważnymi organami Federacji Rosyjskiej walczącymi z terroryzmem, a wymienionymi w ustawie, były: Federalna Służba Bezpieczeństwa FR, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych, Służba Wywiadu Zagranicznego FR, Ministerstwo Obrony i Federalna Służba Ochrony

⁴ Najdrastyczniejszym znanym przykładem było publiczne zaprzeczanie informacjom o użyciu gazu i jego rodzaju (fentanyl) podczas szturm na Teatr na Dubrowce w 2002 r.

⁵ *Федеральный закон Российской Федерации о борьбе...*, op. cit., art. 3.

⁶ *Ibidem*, art. 4.

Granic⁷. Ustawa w siedmiu artykułach skrupulatnie określała zasady dowodzenia operacjami kontrterrorystycznymi, siły i środki niezbędne do ich realizacji, kierowanie operacją czy porządek prawny obowiązujący w strefie operacji kontrterrorystycznej. Scharakteryzowano zasady prowadzenia rozmów z terrorystami, system poinformowania społeczeństwa o akcji terrorystycznej oraz o zakończeniu operacji kontrterrorystycznej⁸.

Opisane są obowiązki państwa oraz prawa osób biorących udział w walce z terroryzmem lub będących jego ofiarami⁹. W końcowych częściach ustawa charakteryzowała sposoby sądenia podejrzanych w sprawach o działalność terrorystyczną, wyróżniała organy państwowej władzy wykonawczej sprawujące tę kontrolę (prezydent i rząd FR) oraz instytucje nadzorcze w osobach prokuratora generalnego i podległych mu prokuratorów. Końcowy rozdział precyzował sposób wprowadzenia przepisów ustawy oraz doprowadzenie do ich harmonizacji z innymi regulacjami prawnymi.

Ustawa *O walce z terroryzmem* była stosunkowo obszernym rozwiązaniem prawnym regulującym sposoby i metody walki z terroryzmem i odzwierciedlała poglądy władz Rosji na sposoby zwalczanie terroryzmu. Jej zapisy obowiązywały do marca 2006 r. Cennym, co pozostało po tej ustawie, są: definicja terroryzmu oraz pozostałe pojęcia jasno definiujące zjawiska i zagadnienia związane z problematyką zwalczania terroryzmu¹⁰.

W artykule zacytujemy tylko dwie definicje terroryzmu. Pierwsza z nich brzmi:

„Terroryzm to: Przemoc albo groźba jej użycia w stosunku do osób fizycznych lub organizacji, jak również zniszczenie (uszkodzenie) lub groźba zniszczenia (uszkodzenia) mienia i innych obiektów materialnych, stwarzające groźbę zagłady ludzi, wyrządzenia poważnych szkód materialnych bądź wywołania innych groźnych społecznie skutków, stosowane w celu naruszenia bezpieczeństwa publicznego, zastraszenia ludności lub wywarcia wpływu na organy władzy w celu podjęcia przez nie decyzji korzystnych dla terrorystów bądź zaspokojenia ich nieuzasadnionych roszczeń majątkowych i (lub) innych; zamach na życie męża stanu lub działacza społecznego, dokonany w celu położenia kresu jego państwowej lub innej działalności politycznej bądź z zemsty

⁷ Federalna Służba Ochrony Granic została 5 lat później włączona w skład Federalnej Służby Bezpieczeństwa w wyniku reformy służb specjalnych z 11 marca 2003 roku przeprowadzonej przez Władimira Putina.

⁸ *Федеральный закон Российской Федерации о борьбе...*, op. cit., art. 10-16.

⁹ *Ibidem*, art. 17-22.

¹⁰ K. Kraj, *Rosyjski system antyterrorystyczny*, Kraków 2017, s. 62.

za prowadzenie takiej działalności; napaść na przedstawiciela państwa obcego lub pracownika organizacji międzynarodowej, korzystających z ochrony międzynarodowej, jak również lokale służbowe lub środki transportu osób korzystających z ochrony międzynarodowej, o ile czyn ten został popełniony w celu sprowokowania wojny lub skomplikowania stosunków międzynarodowych”¹¹.

Uchwalenie ustawy *O walce z terroryzmem* w 1998 roku było znaczącym krokiem na drodze stworzenia specjalistycznego ustawodawstwa prawnego w sferze zwalczania terroryzmu. Ustawa pomogła w walce z terroryzmem na Północnym Kaukazie. Nie regulowała jednak wszystkich wektorów zapobiegania terroryzmowi. Ustaliła jedynie podstawy prawne dla systemu zwalczania terroryzmu. Przeważały regulacje w zakresie środków karnych związanych z walką z terroryzmem, w tym z wykrywaniem przestępstw o charakterze terrorystycznym przez instytucje ochrony porządku prawnego i organa bezpieczeństwa¹². W regulacjach ustawowych nie znalazły odbicia problemy rozszerzenia uprawnień podmiotów Federacji Rosyjskiej w przeciwdziałaniu terroryzmowi. Nie uregulowano problematyki prowadzenia szerokiej prewencji w zakresie zwalczania terroryzmu. Prewencja była spostrzegana jedynie, jako środek wspomagający. Podstawową był nacisk na walkę z organizatorami oraz realizatorami zamachów terrorystycznych¹³. Przeważała dążność do stosowania jednostronnych środków egzekucyjnych, wojskowych i ich realizacji przez organa bezpieczeństwa i wojsko. Ten sposób działania mógł być powodem symetrycznej odpowiedzi strony przeciwnej. Zmagania państwa w walce z terroryzmem nie wiązały się z decyzjami mającymi na celu rozwiązanie aktualnych problemów społeczeństwa, które byłyby czynnikiem usunięcia pierwotnych przyczyn i źródeł terroryzmu¹⁴.

Ustawa nie rozstrzygnęła fundamentalnego zadania budowy efektywnego rosyjskiego systemu przeciwdziałania terroryzmowi, w który powinny być zaangażowane wszystkie państwowe instytucje i organy. Wydarzenia z dnia 11 września 2001 r. oraz późniejsze z Madrytu i Londynu oraz reakcja na zamachy w Moskwie, Biesłanie i Wołgodońsku i innych miejscach w Rosji, spowodowały nowe podejście do rzeczywistej oceny dotychczas stosowanej taktyki zwalczania terroryzmu.

¹¹ N. Duraj, *Rosja a terroryzm, Rozwiązania prawno-organizacyjne*, Łódź 2016, s. 18.

¹² Ю. С. Горбунов, *Терроризм и правовое регулирование противодействия ему*, Москва 2008, s. 414.

¹³ Ibidem.

¹⁴ J. S. Gorbunow bezpośrednio uczestniczył w pracach nad omawianą ustawą, i niedostatkami zapisów projektu ustawy oraz konstruktywne zmiany, proponowane przez ekspertów, nie zostały uwzględnione przez ustawodawcę. Przez kilka lat J. S. Gorbunow był zastępcą dyrektora FSB – sekretarzem stanu.

Prace nad nową ustawą, w ministerstwie sprawiedliwości, trwały od 2002 r. Okupacja szkoły w Biesłanie rozstrzygała o konieczności doskonalenia systemu zwalczania terroryzmu i stworzenia kompletnych sposobów przeciwdziałania i zwalczania. System powinien kompleksowo realizować państwową politykę w tym zakresie. Dyrektywy stworzenia systemu zostały sprecyzowane w dekreście prezydenta *O nieodzownych środkach dla podniesienia efektywności walki z terroryzmem*¹⁵ z dnia 13 września 2004 r. Władimir Putin zobowiązał rosyjski rząd, który z ministerstwem obrony, ministerstwem spraw wewnętrznych, ministerstwem ds. sytuacji nadzwyczajnych, ministerstwem sprawiedliwości, Federalną Służbą Bezpieczeństwa oraz ówczesnie funkcjonującą Federalną Służbą ds. Kontroli Obrotu Narkotykami¹⁶ miał w dwa tygodnie opracować i przedstawić propozycje stworzenia nowego systemu współdziałania sił i środków w celu uregulowania sytuacji na Północnym Kaukazie. Zobowiązał także do przedstawienia propozycji systemu zapobiegania oraz likwidacji sytuacji kryzysowych na terytorium państwa.

W ciągu miesiąca miały być przedstawione propozycje stworzenia efektywnego systemu zarządzania w sytuacjach kryzysowych. Ustalone i opracowane środki dla uprzedzania i profilaktyki przejawów terroryzmu w dowolnej jego formie (użycie lub zagrożenie użyciem ładunków wybuchowych, w tym jądrowych, radioaktywnych, chemicznych, biologicznych, toksycznych, trujących, zjadliwych, wzięcie zakładników i innych przejawów terroryzmu)¹⁷. Rząd, FSB oraz MSW miały przygotować kompleks przedsięwzięć w celach uprzedzania i likwidacji zjawiska terroryzmu w obiektach transportu, energetyki oraz łączności, miejscach tłumnego pobytu ludzi, w obiektach szkolnych, i służby zdrowia. Dodatkowo miano opracować listę obiektów o podwyższonym stopniu zagrożenia terrorystycznego na całym terytorium Rosji. Z uczestnictwem FSB, MSW i organów władz wykonawczych w podmiotach Federacji miano stworzyć sprzyjające warunki dla uczestnictwa obywateli i ich organizacji w działaniach dla na rzecz bezpieczeństwa, uprzedzania i zwalczania działalności terrorystycznej. Zapisy dekretu polecały zaproponowanie wniosków dotyczących nowego podejścia do organizacji organów porządku prawnego, z uwzględnieniem przeprowadzenia reform administracyjnych. Ministerstwo Spraw Zagranicznych, FSB, Służba Wywiadu Zagranicznego oraz MSW winne były podjąć działania mające na celu niedopuszczenie do wjazdu do Rosji osób

¹⁵ *О неотложных мерах по повышению эффективности борьбы с терроризмом*, Указ Президента РФ № 1167 от 13.09.2004 г.

¹⁶ Tzw. resorty prezydenckie, kierowane bezpośrednio przez głowę państwa. Pozostałe resorty są kierowane przez przewodniczącego Rady Ministrów.

¹⁷ Zapisy dekretu dotyczyły również kwestii awarii technologicznych i innych katastrof oraz polecały opracowanie stosownych planów reagowania kryzysowego.

mogących wziąć udział w akcjach terrorystycznych. Zamierzano wzmocnić nadzór na wydawaniem wiz przez konsulaty Rosji zagranicą oraz uporządkować kwestię wjazdu obywateli państw, z którym Rosja zawarła umowy o ruchu bezwizowym¹⁸.

W wyniku realizacji dyspozycji zawartych w przedstawionym dekrete opracowany został projekt ustawy *O przeciwdziałaniu terroryzmowi*, który wniesiono w celu uchwalenia przez Dumę Państwową. Po pierwszym czytaniu, w grudniu 2004 r., przy Komitecie Dumy Państwowej ds. Bezpieczeństwa¹⁹ powołano grupę roboczą, której celem była praca nad przygotowaniem projektu ustawy. Urząd Legislacyjny Dumy wraz z FSB opracowały uwagi do projektu ustawy, w których przedstawiły konkretne uwarunkowania budowy nowego systemu przeciwdziałania terroryzmowi. Władimir Putin wyraził zgodę na te propozycje i skierował je do Dumy Państwowej²⁰. To jednak nie przyspieszyło pracy grupy roboczej i dopiero dekret prezydenta nr 116 z 15 lutego 2006 r. *O środkach przeciwdziałania terroryzmowi*²¹, opublikowany przed uchwaleniem ustawy, doprowadził do szybkich i konstruktywnych prac nad ustawą.

Duma Państwowa oraz Rada Federacji uchwaliły na przełomie lutego i marca 2006 r. ustawę *O nпomоuоdејtсtвuu тeрроризму*²² (*O przeciwdziałaniu terroryzmowi*), której projekt został wniesiony przez grupę deputowanych Ogólnorosyjskiej Partii Politycznej Jedna Rosja. Ustawa weszła w życie z dniem 6 marca 2006 r., a jej artykuły 18, 19, 21 i 23²³ dopiero 1 stycznia 2007 r.²⁴

Zapisy ustawy zostały poprzedzone jednozdaniową preambułą, która wskazuje na jej zawartość i regulowane przez nią obszary działania państwa. Akt prawny określa fundamentalne zasady przeciwdziałania terroryzmowi, prawne i organizacyjne podstawy prewencji terroryzmu, walki z nim, minimalizacji oraz likwidacji skutków będących efektem aktywności terrorystycznej. Reguluje zasady użycia Sił Zbrojnych FR w walce z terroryzmem.

¹⁸ *О неотложных мерах по повышению...*, op. cit.

¹⁹ Odpowiednik komisji w polskim parlamencie.

²⁰ *Поручение Президента Российской Федерации № Пр – 50 от 17.01.2005 г.*

²¹ *О мерах по противодействию терроризму*, Указ Президента РФ № 116 от 15.02.2006 г. z późn. zm.

²² *Федеральный закон Российской Федерации О противодействии терроризму № 35 – Ф 3 от 06.03.2006 г.* O ustawie w wersji pierwotnej czytaj [w:] *Терроризм правовые аспекты противодействия, нормативные и международные правовые акты с комментариями Научные статьи* (руководитель авторского коллектива Трунов И. Л.), Москва 2007, s. 21-215.

²³ Regulacje zawarte ww. artykułach dotyczą kwestii naprawiania szkód, strat i innych szkód obywatelom, które powstały na wskutek prowadzenia operacji kontrterrorystycznej.

²⁴ O późniejszych perypetiach z nowelizacją ustawy K. Kraj, *Ustawodawstwo antyterrorystyczne Federacji Rosyjskiej*, [w:] *Polska ustawa antyterrorystyczna – odpowiedź na zagrożenia współczesnym terroryzmem*, red. W. Zubrzycki, K. Jałoszyński, A. Babiński, Szczepiński, s. 205-221.

Zgodnie z przyjętą ustawą fundament prawny przeciwdziałania terroryzmowi stanowią: Konstytucja FR, powszechnie uznawane zasady oraz normy prawa międzynarodowego, umowy międzynarodowe, ustawa o przeciwdziałaniu terroryzmowi, inne ustawy federalne oraz akty prawne wydawane przez prezydenta i rosyjski rząd oraz przyjęte w zgodzie z ww. akty prawne innych organów władzy państwowej. Ustawa wymieniała podstawowe pryncypia związane ze zwalczaniem terroryzmu, którymi są: gwarancja i ochrona podstawowych praw i wolności człowieka i obywatela; praworządność (legalność); priorytet ochrony praw oraz prawnych interesów jednostek, narażonych na zagrożenie terrorystyczne; nieuchronność kary za prowadzenie działalności terrorystycznej; systemowe i kompleksowe wykorzystanie politycznych, informacyjno-propagandowych, socjalno-ekonomicznych, prawnych, specjalnych i innych środków przeciwdziałania terroryzmowi; współpraca państwa ze społecznymi i religijnymi zrzeszeniami, międzynarodowymi i innymi organizacjami, obywatelami dla przeciwdziałania terroryzmowi; priorytet środków przeciwdziałania terroryzmowi; jednoosobowe kierownictwo zaangażowanymi do przeprowadzenia operacji kontrterrorystycznej siłami i środkami; łączenie jawnych i niejawnych metod przeciwdziałania terroryzmowi; tajność informacji o środkach specjalnych i technicznych metodach, taktyce realizacji przedsięwzięć w walce z terroryzmem, a także składzie ich uczestników; niedopuszczalność politycznych ustępstw wobec terrorystów; minimalizacja i (lub) likwidacja następstw przejawów terroryzmu oraz proporcjonalność środków przeciwdziałania terroryzmowi w zależnościom stopnia niebezpieczeństwa²⁵.

Ponownie zostało zdefiniowane pojęcie terroryzm.

„Terroryzm to ideologia przemocy i praktyka wpływania na podjęcie decyzji przez organa władzy państwowej, organy samorządowe lub organizacje międzynarodowe, co jest związane z zastraszeniem ludności i (lub) innymi formami pozaprawnych działań z użyciem przemocy”²⁶
[tłum własne – K. Kraj].

Obszernie scharakteryzowana została działalność terrorystyczna, która obejmuje organizację, planowanie, przygotowanie, finansowanie i realizację aktu terrorystycznego. Zaliczamy do niej także podżeganie do aktu terrorystycznego, organizowanie nielegalnej organizacji zbrojnej, przestępczego stowarzyszenia (organizacji przestępczej), zorganizowanej grupy w celu realizacji aktu terrorystycznego. Traktuje o uczestnictwie w takiej strukturze. Działalność terrorystyczna związana jest

²⁵ *Федеральный закон Российской Федерации О противодействии...*, op. cit., art. 2.

²⁶ *Ibidem*, art. 3; N. Duraj, Rosja..., op. cit., s. 46.

również: werbunkiem, uzbrajaniem, szkoleniem i wykorzystywaniem terrorystów, udzielaniem informacji lub innego rodzaju współudziałem w planowaniu, przygotowywaniu lub realizacji aktu terrorystycznego. Dalej, terroryzm to propagowanie idei terroryzmu, rozpowszechnianie materiałów lub informacji wzywających do prowadzenia działalności terrorystycznej. Wiadomości uzasadniających lub usprawiedliwiających konieczność prowadzenia tego typu działalności²⁷.

„Akt terrorystyczny, to dokonanie eksplozji, podpalenia lub innych czynności zastraszających ludność i stwarzających niebezpieczeństwo zglądzenia człowieka, przyczynienia się do znaczącego materialnego uszczerbku lub innych ciężkich następstw w celu destabilizacji funkcjonowania organów władzy lub organizacji międzynarodowych lub wpływu na podejmowanie przez nie decyzji, a także zagrożenie spełnieniem wymienionych działań w tym celu”²⁸.

Przeciwdziałanie terroryzmowi, jest to działalność organów państwowych i organów samorządowych, a także osób fizycznych i prawnych w celu²⁹:

- 1) zapobiegania terroryzmowi, w tym ujawnieniu i następnie na usuwaniu przyczyn i warunków przyczyniających się do dokonywania aktów terroryzmu (profilaktyka terroryzmu);
- 2) ujawniania, uprzedzania, przerwania, wykrycia i prowadzeniu śledztwa w sprawach aktów terrorystycznych (walka z terroryzmem);
- 3) minimalizacja i (lub) likwidacja następstw przejawów terroryzmu³⁰.

W definicji ustawy operacja kontrterrorystyczna to:

„kompleks specjalnych, operacyjno-bojowych, wojskowych i innych przedsięwzięć przy wykorzystaniu techniki bojowej, broni i specjalnych środków dla przerwania aktu terrorystycznego, unieszkodliwienie terrorystów, zapewnienia bezpieczeństwa osób fizycznych, organizacji, instytucji, a także minimalizacji następstw aktu terrorystycznego”³¹.

²⁷ *Федеральный закон Российской Федерации О внесении изменений в отдельные законодательные акты Российской Федерации, № 130 – ФЗ от 05.05. 2014 г. з późn. zm.*

²⁸ *Федеральный закон Российской Федерации О противодействии..., op. cit., art. 3, pkt. 3; N. Duraj, Rosja..., op. cit., s. 46.*

²⁹ *Федеральный закон Российской Федерации О внесении изменений в отдельные законодательные акты Российской Федерации по вопросам антитеррористической защищенности объектов, № 208 – ФЗ от 23.07.2013 г., nowa redakcja tego akapitu weszła w życie 22 października 2013 r.*

³⁰ *Федеральный закон Российской Федерации О противодействии..., op. cit., art. 3, pkt 4.*

³¹ *N. Duraj, Rosja..., op. cit., s. 46-47.*

Ulepszając ustawę, legislatura do artykułu 3 wprowadziła punkt 5 poświęcony antyterrorystycznej ochronie obiektów i terenów.

„Ochrona antyterrorystyczna obiektu (obszarów) – to taka sytuacja budynku, budowli, budowy, innego obiektu, miejsca masowego przebywania ludzi, która nie dopuszcza do realizacji aktu terrorystycznego. Przy tym, jako miejsce masowego przebywania rozumie się obszar powszechnego wykorzystania osiedla lub okręgu miejskiego, lub specjalnie przygotowanego obszaru za ich granicami, lub miejsce ogólnego użytku w budynku, budowli, budowy, w innym obiekcie, w których przy spełnieniu określonych warunków jednocześnie może znajdować się więcej niż pięćdziesiąt osób”³².

Ustawa stymuluje także problematykę współpracy międzynarodowej Federacji Rosyjskiej w sferze walki z terroryzmem³³.

Ponieważ prezydent Rosji określa podstawowe kierunki polityki państwowej w sferze przeciwdziałania terroryzmowi. Ustala kompetencje federalnych organów państwowych władz wykonawczych w dziedzinie walki z terroryzmem, których działalnością kieruje³⁴. Podejmuje decyzje, w określonym porządku prawnym, o wykorzystaniu jednostek Sił Zbrojnych FR za granicą i pododdziałów specjalnego przeznaczenia dla celów walki z działalnością terrorystyczną, która jest prowadzona przeciwko Rosji oraz jej obywatelom i osobom nieposiadającym rosyjskiego obywatelstwa, stale żyjącym na terytorium Federacji Rosyjskiej.

Rada Ministrów określa kompetencje federalnych organów władzy wykonawczej, nad którymi sprawuje kierownictwo, w dziedzinie walki z terroryzmem. Organizuje prace nad przygotowaniem i realizacją środków mających na celu uprzedzenie działań terrorystycznych i minimalizację i (lub) likwidację ich następstw. Zajmuje się zabezpieczeniem działalności federalnych organów władzy wykonawczej, organów władzy wykonawczej podmiotów Federacji Rosyjskiej i organów samorządowych w przeciwdziałaniu terroryzmowi w niezbędne siły, środki i zasoby³⁵.

³² Ibidem, art. 3 pkt. 6 wprowadzony 22 października 2013 r. na podstawie nowelizacji ustawą *Федеральный закон Российской Федерации...*, № 208 – Ф3 от 23.07.2013 г.

³³ N. Duraj, *Rosja...*, op. cit., s. 47.

³⁴ Prezydent kieruje bezpośrednio m in. organami bezpieczeństwa państwowego (FSB, FSO, SWZ, GZPSP, FSWG) oraz niektórymi ministerstwami jak: MSZ, MSW, MO. Liczba ministerstw i służb i agencji federalnych bezpośrednio podporządkowanych prezydentowi jest zmienna. Określa ją dekretem sam prezydent.

³⁵ K. Laskowska, Aktualny stan antyterrorystycznego ustawodawstwa w Federacji Rosyjskiej. Próba analizy i oceny, [w:] *Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego* nr 2 z 2010 r., s. 119.

Ustala obowiązujące dla realizacji ochrony antyterrorystycznej obiektów (obszarów), kategorie obiektów (obszarów), wymagania, porządek opracowywania tychże wymagań i kontroli ich realizacji. Precyzuje porządek opracowania i formę certyfikatu bezpieczeństwa tych obiektów i obszarów z wyjątkiem obiektów infrastruktury transportowej, środków transportu i obiektów kompleksu paliwowo-energetycznego³⁶.

Federalne organy władzy wykonawczej, organy władzy państwowej podmiotów Federacji Rosyjskiej oraz organy samorządowe realizują przeciwdziałanie terroryzmowi w ramach swoich kompetencji.

Przedsiębiorcy, osoby fizyczne, osoby prawne lub wykorzystujące należące do nich mienie w celach socjalnych, dobroczynnych, kulturalnych, edukacyjnych i innych społecznie użytecznych, niezwiązanych z osiąganiem zysku, wypełniają wymagania ochrony antyterrorystycznej obiektów (obszarów), wykorzystywanych dla realizacji wskazanych wyżej rodzajów działalności i będących ich własnością lub należących do nich na podstawie innych przepisów prawnych. Osoby prawne zapewniają wykonanie wskazanych wyżej wymagań w odniesieniu do obiektów będących ich własnością lub należących do nich na podstawie innych aktów prawnych³⁷.

Dekretem prezydenta na poziomie federalnym organizowany jest kolektywny organ koordynujący i organizujący działalność federalnych organów władzy wykonawczej, organów władzy wykonawczej podmiotów Federacji Rosyjskiej i organów samorządowych dla celów przeciwdziałania terroryzmowi. Funkcje organu wykonywane są zgodnie z jego statutem zatwierdzanym przez prezydenta Rosji. Werdykty organu przyjęte w ramach jego kompetencji są obowiązujące do wykonania przez organy państwowe, samorządowe, organizacje, osoby funkcyjne i obywateli. W celu zabezpieczenia koordynacji działalności terytorialnych organów wykonawczych władz federalnych, organów władzy wykonawczej podmiotów Federacji Rosyjskiej i organów samorządowych w zakresie działań prewencyjnych przeciwko terroryzmowi, a także dla minimalizacji i likwidacji następstw aktów terroryzmu, decyzją prezydenta FR mogą być tworzone organy w składzie przedstawicieli terytorialnych organów federalnych władzy wykonawczej, organów władzy wykonawczej podmiotów Federacji Rosyjskiej i innych osób. Dla realizacji decyzji

Autorka niezbyt precyzyjnie w swoim artykule określa kompetencje prezydenta i rządu FR (kwestie tłumaczenia) oraz faktu, że prezydent ma własne (prezydenckie) resorty i służby, którymi zgodnie z ustawą federalną i konstytucją bezpośrednio kieruje, zob. *О Правительстве Российской Федерации, Федеральный конституционный закон № 3-ФКЗ* от 31.12.1997 г. z późn. zm., art. 32.

³⁶ Zapis wprowadzony ustawą *Федеральный закон Российской Федерации...*, № 208 – Ф3 от 23.07.2013 г.

³⁷ Jest to pkt 3.1. art. 5 wprowadzony ustawą *Федеральный закон Российской Федерации...*, № 208 – Ф3 от 23.07.2013 г.

wymienionych organów mogą być wydawane akty [prawne] (wspólne akty) tychże organów, których przedstawiciele wchodzą w skład organu właściwego szczebla³⁸.

Aby poinformować mieszkańców o powstaniu zagrożenia aktem terrorystycznym i organizacji działalności dla przeciwdziałania jego realizacji przez federalne organy władzy wykonawczej, organy władzy państwowej podmiotów Federacji Rosyjskiej, organy samorządu i organy formowane na podstawie pkt. 4 przedstawianego przez nas artykułu 5 ustawy ustalone są poziomy zagrożenia terrorystycznego. Porządek wprowadzania stopni zagrożenia terrorystycznego i utrzymanie dodatkowych środków dla zabezpieczenia bezpieczeństwa osób, społeczeństwa i państwa określane są dekretem prezydenta Federacji Rosyjskiej³⁹.

Bez wątpienia opisywane ustawy antyterrorystyczne, Kodeks karny nie są jedynymi ustawowymi regulacjami prawnymi mającymi związek z walką z terroryzmem. Wystarczy tylko wymienić niektóre z wielu ustaw: *O bezpieczeństwie* (2010), *O przeciwdziałaniu działalności ekstremistycznej* (2002), *O przeciwdziałaniu legalizacji (praniu) dochodów zdobytych drogą przestępstwa i o finansowaniu terroryzmu* (2002), *O bezpieczeństwie obiektów kompleksu paliwowo-energetycznego* (2011). Występują akty niższego rzędu, jak np. dekrety prezydenta FR. Przykładowo *O strategii bezpieczeństwa narodowego* (2015), *O środkach doskonalenia państwowego kierownictwa w sferze przeciwdziałania terroryzmowi* (2015) czy *Koncepcja przeciwdziałania terroryzmowi* zatwierdzona przez prezydenta w 2009 r. Do przedstawionej listy możemy zaliczyć jeszcze kilkanaście aktów prawnych rządu FR.

Narodowy Komitet Antyterrorystyczny (ciało kolegialne) jest strukturą, w ramach, której spotykają się przedstawiciele władz ustawodawczych i wykonawczych. Wśród nich szefowie wywiadu i kontrwywiadu. Przewodniczącym NKA jest dyrektor Federalnej Służby Bezpieczeństwa, instytucji, na której spoczywa główny ciężar walki z terroryzmem w Federacji Rosyjskiej. W ustawie *O przeciwdziałaniu terroryzmowi* zapisano, że:

„na szczeblu federalnym tworzony jest kolegialny organ koordynujący i organizujący działalność federalnych organów władzy wykonawczej, organów władzy wykonawczej podmiotów Federacji Rosyjskiej i organów samorządowych dla przeciwdziałania terroryzmowi⁴⁰ [tłum. własne – K.K.].

³⁸ Wprowadzone w redakcji ustawy *Федеральный закон Российской Федерации О внесении изменений в отдельные законодательные акты Российской Федерации № 302 – ФЗ от 02.11.2013 г.*, art. 5, pkt 4.

³⁹ Punkt wprowadzony ustawą *Федеральный закон Российской Федерации О внесении изменений в федеральный закон „О противодействии терроризму” № 96 – ФЗ от 03.05. 2011 г.*

⁴⁰ N. Duraj, *Rosja...*, op. cit., s. 44-63; K. Kraj, *Narodowy Komitet Antyterrorystyczny instrumentem politycznego i militarnego zwalczania terroryzmu w Rosji*, „Bezpieczeństwo Teoria i Praktyka” 2009, nr 3-4, s. 50-52.

Przytoczony wyżej zapis został sformułowany z wyprzedzeniem w dekreście prezydenta Federacji Rosyjskiej nr 116 *O środkach przeciwdziałania terroryzmowi*. Na jego mocy powołany został Narodowy Komitet Antyterrorystyczny oraz przewodniczący, którym jest dyrektor Federalnej Służby Bezpieczeństwa⁴¹. Decyzja w jednoznaczny sposób określiła, że podstawowym organem państwa w walce z terroryzmem jest Federalna Służba Bezpieczeństwa⁴². Na szczeblach podmiotów Federacji Rosyjskiej zostały powołane Komisje Antyterrorystyczne⁴³. Na ich czele stoją najwyżsi przedstawiciele wykonawczych władz państwowych podmiotu (prezydenci, głowy republik, gubernatorzy). W celach planistycznych związanych z wykorzystaniem sił i środków organów federalnych, organów w podmiotach Federacji do zwalczania terroryzmu powołany został Federalny Sztab Operacyjny oraz jego odpowiedniki w podmiotach FR⁴⁴. W podmiotach Federacji szefami sztabów operacyjnych są głównie kierownicy miejscowych zarządów FSB, chyba, że inaczej postanowi przewodniczący NKA. Federalnym Sztabem Operacyjnym kieruje człowiek wyznaczony przez przewodniczącego⁴⁵ Komitetu. Narodowy Komitet Antyterrorystyczny jest obsługiwany przez własny aparat⁴⁶ urzędniczy stanowiący część składową FSB. Jego odpowiednikami w podmiotach administracyjnych państwa rosyjskiego są urzędy (aparat – ros.)⁴⁷ regionalnych sztabów operacyjnych. Zadaniem powołanych biur jest organizacyjne i materiałowo-techniczne zabezpieczenie działalności Komitetu, jego sztabu oraz sztabów operacyjnych podmiotów FR⁴⁸.

Narodowy Komitet Antyterrorystyczny posiada statut, w którym zostały określone najważniejsze zadania realizowane przez Komitet. Należą do nich monitoring stanu ogólnopaństwowego systemu przeciwdziałania terroryzmowi, przygotowywanie propozycji dla prezydenta związanych z państwową polityką w tej sferze. Doskonalenie regulacji prawnych w tej dziedzinie, organizacja i koordynacja działalności federalnych organów władzy wykonawczej, władz wykonawczych podmiotów Federacji, organów samorządowych i komisji oraz regionalnych sztabów operacyjnych oraz sztabów operacyjnych powołanych w nadmorskich rejonach państwa. Kolejnym obowiązkiem do wykonania jest działalność informacyjna

⁴¹ *О мерах по...*, op. cit., pkt 2.

⁴² K. Kraj, *Rosyjski system...*, op. cit., s. 102-105.

⁴³ N. Duraj, *Rosja...*, op. cit., s. 32.

⁴⁴ *О мерах по...*, op. cit., pkt 4 a i b.

⁴⁵ Ibidem, pkt 6 a.

⁴⁶ Ibidem, pkt 11 a.

⁴⁷ Ibidem, pkt 11b.

⁴⁸ Ibidem, pkt 11.

związana z aktywnością dotyczącą przeciwdziałaniu terroryzmowi⁴⁹. Tak, więc kompetencje NKA skupiają się na przygotowywaniu dla prezydenta Rosji propozycji pozwalających na prowadzenie i formułowanie skutecznej polityki państwa w sferze przeciwdziałania terroryzmowi. NKA analizuje przyczyny i warunki powstawania i rozprzestrzeniania się terroryzmu i opracowuje środki dla jego wyrugowania. Komitet obserwuje działalność terrorystyczną w Rosji. Opracowuje środki przeciwdziałania. Przygotowuje analizy efektywności środków podejmowanych przez federalne organy władzy państwowej, centralne oraz regionalne w sferze przeciwdziałania terroryzmowi. W tym zakresie współdziała z władzami samorządowymi, zajmuje się doskonaleniem prawa antyterrorystycznego, koordynacją działalności federalnych organów władzy wykonawczej, organów władzy wykonawczej oraz komisji antyterrorystycznych i sztabów operacyjnych w podmiotach Federacji oraz jej morskich rejonach. Tworzy niezbędne plany, koncepcje i dokumenty problemowe związane z przeciwdziałaniem terroryzmowi. Analizuje kwestie prawne, doświadczenia zagraniczne w zakresie przeciwdziałania terroryzmowi. W oparciu o nie przygotowuje propozycje doskonalące prawodawstwo antyterrorystyczne w Rosji i jego harmonizację z prawem międzynarodowym. Przygotowuje sprawozdania o pracy Narodowego Komitetu Antyterrorystycznego oraz propozycje rozwiązań w zakresie prowadzenia antyterrorystycznej polityki Rosji. NKA kieruje organizacją, kontroluje działalność komisji antyterrorystycznych i sztabów operacyjnych w podmiotach FR oraz rejonach morskich. Prowadzi ciągłą kontrolę wykonywania decyzji Komitetu. Organizuje współpracę stowarzyszeń, organizacji religijnych i innych społecznych organizacji, a także pojedynczych obywateli z organami władzy oraz angażuje ich do uczestnictwa w przeciwdziałaniu terroryzmowi⁵⁰. Prócz tego zajmuje się informowaniem społeczeństwa za pośrednictwem masmediów przekazu o przestępstwach mających charakter terrorystyczny lub ostrzega o zagrożeniu. Informuje o środkach podjętych w celu minimalizacji lub likwidacji następstw aktów terrorystycznych. Poprzez środki masowego przekazu, Internet udostępnia materiały na temat działalności Komitetu i Federalnego Sztabu Operacyjnego⁵¹. Posiada prawo do żądania i otrzymywania materiałów oraz informacji od federalnych organów władzy wykonawczej, organów władzy podmiotów Federacji, jednostek samorządowych, organizacji społecznych, innych organizacji lub osób zajmujących oficjalne stanowiska. Tworzy robocze organy dla celów badania problemów dotyczących przeciwdziałania terroryzmowi. Do prerogatyw Komitetu

⁴⁹ *Положение о Национальном антитеррористическом комитете*, Указ Президента РФ № 664, от 26.12.2015 г., pkt 4 а-в.

⁵⁰ *Ibidem*, pkt 5 а, б.

⁵¹ *Ibidem*, pkt 5 в.

należy wykorzystywanie dla celów NKA ludzi pełniących stanowiska kierownicze, specjalistów pracujących w organach federalnych, jednostkach podmiotów FR, innych instytucji państwowych, a także przedstawicieli organizacji społecznych. Komitet przedstawia projekty wymagające decyzji prezydenta Rosji oraz rządu. Zakres obowiązków realizuje zgodnie z zatwierdzonym planem. Posiedzenia plenarne odbywa co miesiąc lub co dwa miesiące, w zależności od potrzeb. Mogą być zwoływane spotkania nadzwyczajne. Podczas obrad obecność członków Komitetu jest obowiązkowa⁵². Decyzje Komitetu leżące w jego kompetencjach są obowiązujące do wykonania przez organy władzy państwowej, organa samorządowe, organizacje i osoby sprawujące kierownicze stanowiska do szeregowych obywateli włącznie⁵³. W chwili obecnej w skład Narodowego Komitetu Antyterrorystycznego wchodzi 22 osoby, określone stanowiskami, które piastują⁵⁴.

W niewielkim artykule trudno szczegółowo przedstawić złożoną problematykę. Narodowy Komitet Antyterrorystyczny jest instytucją specjalną, powołaną dla podwyższenia efektywności zwalczania terroryzmu w Rosji, co w ocenie autora się udało. Zasadniczą rolę w systemie zwalczania terroryzmu odgrywają instytucje, których szefowie są członkami NKA. Kluczowymi resortami są FSB, Służba Wywiadu Zagranicznego, Federalna Służba Wojsk Gwardii Narodowej. Trudno również nie doceniać znaczenia rządu FR czy Rady Bezpieczeństwa Federacji Rosyjskiej w kwestiach zwalczania terroryzmu⁵⁵.

Podsumowanie

Przedstawiona w skrócie i pewnym uproszczeniu historia oraz proces organizowania systemu zwalczania terroryzmu w Federacji Rosyjskiej pokazuje, jak trudna i skomplikowana jest skuteczna walka z terroryzmem. Wskazuje to na konieczność jej prowadzenia w wielu sferach, na wielu poziomach. Niezbędne jest również współdziałanie ze społeczeństwem i zrozumienie z jego strony dla działań podejmowanych przez władze. Nieodzowne jest zaangażowanie w walkę władz wykonawczych wszystkich szczebli oraz organizacji społecznych i uzyskanie

⁵² Ibidem, pkt. 6 – 9.

⁵³ Ibidem, pkt15.

⁵⁴ *Об утверждении состава Национального антитеррористического комитета по должностям и внесении изменений* Указ Президента РФ от 2 сентября 2012 г. № 1258 (z późn. zm.). Stan faktyczny, a nie wg dekretu, który przewiduje 23 członków. K. Kraj, *Rosyjski system...*, op. cit., s. 91.

⁵⁵ K. Kraj, *Rosyjski system...*, op. cit., s. 91 – 107.

wsparcia obywateli. Rosyjskie doświadczenia wskazują, jak trudno znaleźć odpowiednie rozwiązania prawne, stworzyć funkcjonującą i praktyczną w zastosowaniu ustawę antyterrorystyczną, szerzej ustawodawstwo antyterrorystyczne. Rosja poszła w kierunku stworzenia wyspecjalizowanego organu kierującego i koordynującego walkę z terroryzmem – Narodowy Komitet Antyterrorystyczny. Powołanie NKA ucięło wszelkie spory kompetencyjne pomiędzy resortami, znane z okresu poprzedzającego jego powstanie i obowiązywania ustawy *O walce z terroryzmem*. W rosyjskim systemie ustrojowym kluczową rolę spełnia prezydent Rosji z racji uprawnień konstytucyjnych oraz na podstawie innych federalnych ustaw konstytucyjnych. Ponadto, jako Najwyższy Głównodowodzący Siłami Zbrojnymi ma pełne uprawnienia do kierowania sił zbrojnych do walki z organizacjami terrorystycznymi. Oczywiście Władimir Putin nie jest demiurgiem, który jednoosobowo stworzył rosyjski system antyterrorystyczny. Jednakże słowa o topieniu w toalecie terrorystów wyraźnie pokazały, jaki będzie kierunek zwalczania terroryzmu w Rosji oraz determinację, młodego wtedy prezydenta, w zakresie walki z tym fenomenem. Należało tylko zbudować skuteczny system kierowania i prowadzenia z nim walki. Musimy pamiętać, że ogromnym utrudnieniem dla budowy takiego systemu w Rosji jest jej federacyjny ustrój i rozległość terytorium. Dlatego system był budowany przez wiele lat i nadal jest rozbudowywany i doskonalony, co chociażby widać na przykładzie nowych systemów technicznych instalowanych w metrze, na dworcach kolejowych, systemach kamer rozpoznających twarze itd. Wymierne rezultaty przynosi współdziałanie międzynarodowe prowadzone w ramach Wspólnoty Niepodległych Państw i Szanghajskiej Organizacji Współpracy oraz innych organizacji międzynarodowych (ONZ, organizacji regionalnych, oraz współpracy dwustronnej między Rosją i innymi państwami). O tym, jaką wagę przywiązuje się do współpracy międzynarodowej w zakresie zwalczania terroryzmu, świadczy fakt, że obecnie wiceministrem spraw zagranicznych Rosji nadzorującym problematykę zwalczania terroryzmu jest były szef kontrwywiadu FSB.

Bibliografia

1. Duraj N., *Rosja a terroryzm, Rozwiązania prawno-organizacyjne*, Łódź 2016.
2. Grabowski T. W., *Terroryzm północnokaukaski, Źródła, przejawy i przeciwdziałanie zjawisku*, Kraków 2017.
3. Kraj K., *Narodowy Komitet Antyterrorystyczny instrumentem politycznego i militarnego zwalczania terroryzmu w Rosji*, „Bezpieczeństwo Teoria i Praktyka” 2009, nr 3-4.
4. Kraj K., *Rosyjski system antyterrorystyczny*, Kraków 2017.

5. Kraj K., *Ustawodawstwo antyterrorystyczne Federacji Rosyjskiej*, [w:] *Polska ustawa antyterrorystyczna – odpowiedź na zagrożenia współczesnym terroryzmem*, red. W. Zubrzycki, K. Jałoszyński, A. Babiński, Szczepno 2016.
6. Semmler P., *Rosja we krwi, Terroryzm dwóch dekad. Brutalne zamachy na terenie Federacji Rosyjskiej*, Wołowiec 2020.
7. Горбунов Ю. С., *Терроризм и правовое регулирование противодействия ему*, Москва 2008.
8. О мерах по противодействию терроризму, Указ Президента РФ № 116 от 15.02.2006 г.
9. О неотложных мерах по повышению эффективности борьбы с терроризмом, Указ Президента РФ № 1167 от 13.09.2004 г.
10. О Правительстве Российской Федерации, Федеральный конституционный закон № 3-ФКЗ от 31.12.1997 г.
11. Об утверждении состава Национального антитеррористического комитета по должностям и внесении изменений Указ Президента РФ от 2 сентября 2012 г. № 1258.
12. Положение о Национальном антитеррористическом комитете, Указ Президента РФ № 664, от 26.12.2015 г.
13. Поручение Президента Российской Федерации № Пр – 50 от 17.01.2005 г.
14. Терроризм правовые аспекты противодействия, нормативные и международные правовые акты с комментариями Научные статьи (руководитель авторского коллектива Трунов И. Л.), Москва 2007
15. Федеральный закон Российской Федерации о борьбе с терроризмом № 130-ФЗ от 25.07.1998 г.
16. Федеральный закон Российской Федерации О внесении изменений в отдельные законодательные акты Российской Федерации, № 130 – ФЗ от 05.05. 2014 г.
17. Федеральный закон Российской Федерации О внесении изменений в отдельные законодательные акты Российской Федерации по вопросам антитеррористической защищенности объектов, № 208 – ФЗ от 23.07.2013 г.
18. Федеральный закон Российской Федерации О противодействии терроризму № 35 – Ф 3 от 06.03.2006 г.

Мочить в сортире - twenty years of Vladimir Putin's anti-terror policy

Abstract

The article presents the main stages of the anti-terrorist policy of the Russian Federation carried out by Vladimir Putin for twenty years (since 2000). It shows the development of the legal and organizational system of combating terrorism, the time frame of which are two anti-terrorist laws. It presents a general outline of the Russian anti-terrorist system based on the functioning and competences of the National Anti-Terrorist Committee. The summary presents the most important conclusions, which indicate the originality of solutions adapted to the Russian tradition, practice of the legal system and organization of the federal state. The international activity of the Russian Federation in the area of combating terrorism was also presented.

Keywords: terrorism in Russia, the Russian Anti-Terrorism Act, counterterrorism in Russia, the National Anti-Terrorism Committee of the Russian Federation